

I poolaastal Eesti erinevates kaubanduskettides läbi viidud sihtkontrolli kokkuvõte.

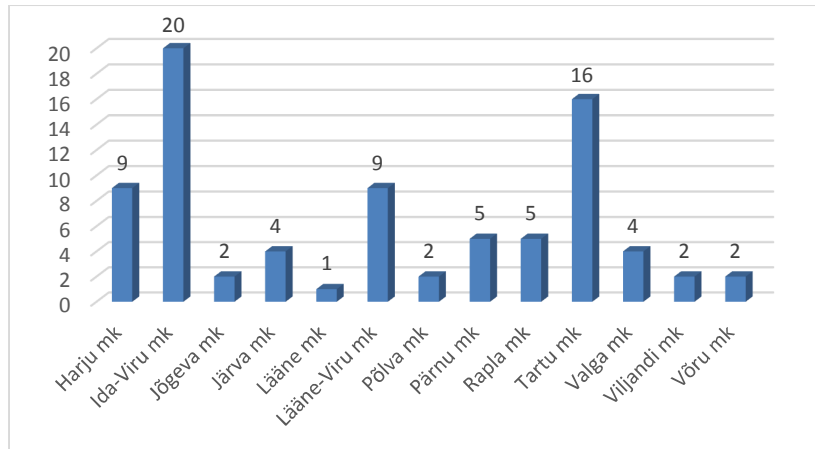
Käesoleva aasta I poolaastal (veebruaris ja aprillis) viis Tööinspektsiooni tervishoiu järelevalve talituse tervishoiu töötajad läbi sihtkontrolli jaekaubanduse kauplustes. Selle eesmärgiks oli selgitada, kuidas on korraldatud tervishoiu ja tööohutuse nõuete täitmine üle-eestilistes kauplusekettides, kus kauplused paiknevad erinevates linnades ja asulates. Niisuguste kauplusekettide eripäraks on, et töökeskkonnaspetsialist peab koordineerima kõikide kaupluste töökeskkonnaalast tööd, kuid tervishoiu- ja tööohutuse poliitika täideviijateks on pigem kohaliku kaupluse juhatajad.

Lisaks üldiste tööandja kohustuste järelevalvele pöörati veebruaris tähelepanu ka ebasoodsa sisekliima probleemidele nii kaupluse kassades kui ka laoruumides. Jahedate ilmadega on oluline jälgida, et pidev automaatsete uste avanemine, ei jahutaks maha töökohti, mis asuvad ustele lähemal. Nendeks on enamasti kassapidajate töökohad. Teisalt võivad ka kaupluste laoruumid muutuda ülemääraselt jahedaks kaupade maha laadimise ajal. Tekib olukord, kus tööruumide temperatuur vaheldub pidevalt ja väga suurel määral. Sellest tingitud organismi jahtumine loob aga soodsa võimaluse külmetushaiguste tekkeks.

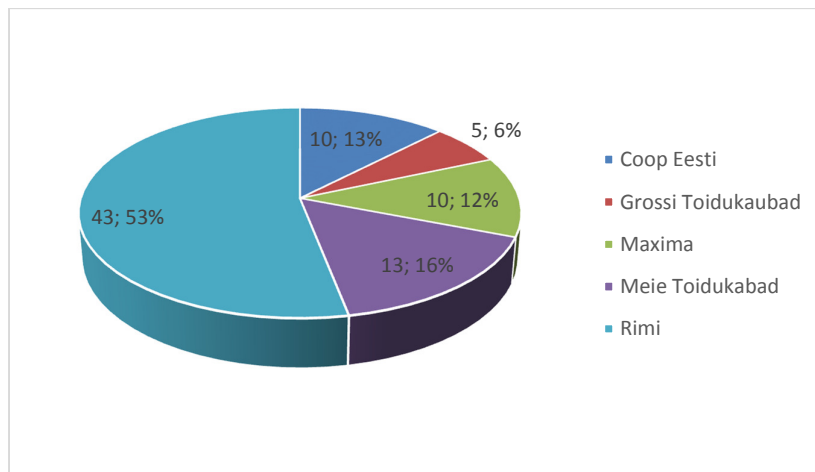
Veebruaris läbi viidud sihtkontrolli käigus külastati järgmiste kaubanduskettide kauplusi: Coop Eesti Keskühistu, Meie Toidukaubad, Grossi Toidukaubad, Maxima. Kokku külastati 38 erinevat kauplust.

Aprillis olid valimis vaid Rimi Eesti Food AS kauplused – Rimi hüper- ja supermarketid ning säästumarketid. Kokku külastati 43 erinevat kauplust.

Tabel 1. Külastused maakonniti

Tabel 2. Külastuste jaotus kaubandusketi järgi

Töötervishoiu tööinspektorid tuvastasid erinevates kauplustes kokku 392 rikkumist. Keskmiselt leiti 4,8 rikkumist kaupluse kohta. Suurim rikkumiste arv kontrolli protokollis oli 15 rikkumist. Kuivõrd on tööandjal võimalus koostatud kontrolli protokolliga viis päeva tutvuda, kasutavad tööandjad tihti võimalust avastatud rikkumised ka koheselt kõrvaldada. Nii ei koosta tööinspektor tööandjale sageli ettekirjutust, sest avastatud rikkumiste kohta annab tööandja tööinspektorile nende viie päeva jooksul juba teada puuduste kõrvaldamisest. Ettekirjutused koostatigi vaid 34 rikkumise kõrvaldamiseks. Seega oli ettekirjutuse koostamise hetkeks 91 protsenti rikkumistest kõrvaldatud.

Suulisi soovitusi andsid tööinspektorid kokku 368. Siiski peab märkima, et arvestades esialgselt tuvastatud rikkumiste arvu ning ka külastuse käigus antud suuliste soovitude arv viitab siiski, et kontrollitud kauplustes on hulgaliselt töökeskkonna parendamise võimalusi. Nendele tuleb pöörata vajalikku tähelepanu, et töökeskkond muutuks töötajasõbralikuks ja tervist hoidvaks.

Töötajate arv külastatud kauplustes oli väga erinev, nii oli valimis nii kolme töötajaga kauplusi kui ka 70 töötajaga kauplusi.

Sihtkontrolli läbiviimiseks kasutati juba väljatöötatud hinnangulehte ja veebruaris läbiviidud külastusteks lisati juurde tööruumide sisekliimat puudutavad küsimused.

Üldiselt töötati kõikides kontrollitud kauplustes kuni 12-tunnistes vahetustes. Mõnel üksikul juhul oli tööpäeva pikkus 7-9 tundi. Väärrib märkimist, et 11-12-tunniste töövahetuste puhul tuli välja sama probleem, mis möödunud aastal Selveri kaupluste kontrollimisel. Puhkepause võimaldatakse töötajatele liiga harva. Töötajatele on ette nähtud pool tundi lõunaks, mis arvestatakse tööajast välja ning kaks korda 15 minutit puhkepausi töötaja omal vabal valikul. Sageli kasutab töötaja seda ühe pikema, poole tunnise pausina.

Niisuguse töökorraldusega ei ole võimalik kahjuks tagada, et organism jõuaks vajalikul määral taastuda ning ülekoormuse tekke oht on ilmne. Valdavalt kasutatakse praktikat, et töötajale antakse vabad käed ise otsustada, millal ta puhkepausi teeb. See aga loob olukorra, kus töötaja teeb pausi siis, kui tal selleks alles võimalik on. Alati ei pruugi puhkepausi kasutamine ollagi õigel ajal ehk väsimuse saabumisel, vaid pausile saab minna juba liiga üleväsinult. Ka sel puhul võib taastumisaeg pikeneda ning puhkamiseks mõeldud aeg võib jääda lühikeseks. Selline töö- ja puhkaja korraldus ei taga ka ühtlast töö- ja puhkeaja vaheldumist. Vaheaegade kasutamine jääb ebakorrapäraseks. Paratamatult jääb mulje, et tööandjal/kaupluse juhatajal ei ole alati soovi ega tahtmist töö- ja puhkeaja korraldusega vajalikul moel tegeleda. Vaheaegade kasutamine jääb täpsemalt reguleerimata.

Kõikidesse kauplustesse oli määratud töötervishoiu ja tööohutuse eest vastutaja, kuid 15% juhtudest ei olnud vastutajale teada, millised on tema konkreetsed kohustused selles valdkonnas ning puudu jäi ka vajalikest teadmistest.

Töökeskkonnavolinik on töötajate valitud esindaja töötervishoiu ja tööohutuse küsimustes. Kümnes kaupluses (12%) töötajad ei teadnud, kes on nende töökeskkonnavolinik. Sellest võib järeldada, et nende kaupluste puhul täideti õigusakti nõuet vaid seaduse täitmise pärast, mitte sisulise töö pärast.

Enamikes kauplustes oli küll olemas riskianalüüs, kuid erinevate ohutegurite hindamises esines puudujääke 23% juhtudest. Töötervishoiu tööinspektorid leidsid, et riskid on paljuski alahinnatud eriti füüsilise ülekoormuse osas – korduvad liigutused, ebasoodsad kehaasendid, töötamine mingi rühma lihaste ülepingega jne. Mõnedel juhtudel olid alahinnatud keemilised ohutegurid. Taas tuleb tõdeda, et riske ei osata hinnata just nende ohutegurite osas, mille mõju töötajale on hiiliv ning kujuneb välja alles aastatega. Ka oli jäetud hindamata näiteks transporditöölise või koristaja ametitest tulenevad terviseriskid. Riskianalüüsi tulemusi ei olnud töötajatele tutvustatud umbes 10% külastatud kauplustes. Riskianalüüsi alusel tegevuskava oli koostamata 12% kauplustes.

Veebruaris kontrollitud kauplustest 20% juhtudest oli sisekliimaga probleeme – peamiseks oli liigne tuuletõmbus. Põhjuseid, miks tööruumides oli liiga jahe või esines tajutavat tuuletõmbust oli mitmeid. Näiteks asus üks kauplustest rendipinnal, mille hoone katus ja seinad olid soojustamata. Ka

automaatselt avanevad ukseid olid tuuletõmbuse põhjustajateks. Kahjuks peab aga nentima, et 37,5% juhtudest ebasoodsa sisekliima vähendamiseks või muutmiseks ei olnud tööandja abinõusid ette näinud.

Tervisekontrolli korraldamises esines samuti rikkumisi – 27% kauplustest. Korraldamata oli jäetud uute töötajate tervisekontroll või tervisekontroll mõnele töötajate grupile. Taasläbivaatuse tähtaegade järgimine ei olnud nõuetekohane.

13% külastustel tuvastati rikkumisi töötajate juhendamises – puudus nõuetekohane juhendamise süsteem, millest peaks selguma, millisele töötajale milliseid juhendeid tutvustatakse. Samuti ei olnud koostatud ja kinnitatud kõiki vajalikke juhendeid. Näiteks 29% külastatud kauplustes puudusid juhendid ohtlike kemikaalide ohutuks käitlemiseks.

11% külastustest tuvastas, et tööriiete ja isikukaitsevahendite (edaspidi IKV) väljastamisel ei olnud tööandja arvestanud töötaja ametikohaga – näiteks ei olnud koristajatel vajalikke IKV-sid just kemikaalidega töötamiseks või oli valitud vale IKV. Ühel juhul olid väljastamata turvajalatsid käsikahveltõstukiga töötajale.

Vajalikud tööriided olid väljastatud kõikides kauplustes, kuid tööriiete puhastamist (pesemist) ei korralda tööandja 31% kauplustes, kuid mõni teine tööandja tagab omalt poolt ka pesuvahendi. 35% kauplustest ei ole tööandja töötajale väljastanud sobivaid tööjalatseid.

12% külastatud kauplustes puudusid vajalikud esmaabivahendid, 17% külastustes tuvastas puudusi esmaabiandja väljaõppes.

Rikkumised olmeruumide osas puudutasid nii riietusruume (10%) kui ka olmeruume (6%). Näiteks puudusid riietusruumis töötajatele vajalikud istmed.

Läbiviidud sihtkontroll tõi välja, et enim probleeme on ettevõtetes füüsilise ülekoormuse kui ohuteguri alahindamisega – liiga pikad tööpäevad, vähene puhkamisvõimalus tööpäeva sees, riskide hindamata jätmine või alahindamine on otseseks põhjuseks, miks on endiselt kõige enam kutsehaigusi põhjustatud rasket füüsilisest tööst. Raske füüsiline töö ei tähenda alati otsest füüsilist koormust (rasket füüsilist tööd), vaid pigem pideva mõõduka füüsilise koormuse olemasolu. Mõõdukas koormus koormab tugi-liikumisaparaati samamoodi ning põhjustab lõpuks püsivaid ja pöördumatuid kahjustusi lihastes, liigestes, luudes.

Töoga seotud haiguste vältimiseks peaks kindlasti lühendada töötajate tööpäeva pikkust, mitte alahindama töökeskkonna ohutegurite mõju ning ohuteguri olemasolul kavandama konkreetsed abinõud nende mõju vähendamiseks või vältimiseks. Tervisehäirete õigeaegseks avastamiseks tuleb korraldada töötajatele tervisekontroll töötervishoiuarsti juures ning tuleb ka järgida otsusesse märgitud. Töötervishoiuarst ei tee tööandjale ilmaasjata ettepanekuid töötaja töökeskkonna ja töökorralduse muutmiseks, vaid neil on alati töötaja tervist säästev eesmärk.

Teisalt hakkas silma, et ka töötajate enda teadlikkus, tahtmine olla terve ja töövõimeline on pahatihti vähene. Töötajal lasub vastutus hoolitseda oma tervise eest ning püüda vältida lihasingete jm tervisehäirete teket. Pigem aga jäädakse ootele, millal tööandja korraldaks basseini külastuse või massaažiteenuse. Läbiviidud kontrollid näitasid ka seda, et nii mõnedki tööandjad panustavad, et vältida töötajate tervisehäireid ja vaatamata sellele, et füüsilise ülekoormuse haigus on Eestis sagedasemaks kutsehaiguseks, ei hooli töötajad oma tervisest piisavalt. Nii pigem tahetakse töötada 12-tunnistes vahetuses ega mõelda, mida selline töökorraldus pikema aja jooksul endaga kaasa võib tuua.

Kokkuvõtte koostas

Silja Soon

20.06.2016

